

תוכנית הקמה לחטיבה לתרבות ערבית יהודית

מגישים :

פרופ' חנה סוקר שווגר

פרופ' שמעון אדף

ד"ר הדס שבת נדיר

קורסי ליבה:

שם הקורס	מרצה	נק"ז
שנה א':		
לאן נעלמה התרבות הערבית יהודית?	ד"ר הדס שבת נדיר	2 נק"ז
אבני דרך בתרבות הערבית יהודית – סדרת הרצאות	ד"ר הדס שבת נדיר	2 נק"ז
שנה ב':		
יהודים במזרח התיכון במחצית הראשונה של המאה העשרים	ד"ר מנשה ענזי	2 נק"ז
יהודים במזרח התיכון במחצית השנייה של המאה העשרים	ד"ר מנשה ענזי	2 נק"ז
שנה ג':		
סמינר ייעודי של התוכנית		4 נק"ז
קורסי בחירה		14 נק"ז
סה"כ		28 נק"ז

מימון : החטיבה ממומנת על ידי יד הנדיב לפחות עד לשנת 2023 ויש צפי להמשך המימון.

תקצירי קורסים:

שנה א':

אבני דרך בתרבות הערבית יהודית – סדרת הרצאות, ד"ר הדס שבת נדיר (2 נק"ז)

השפה, הספרות, הקולנוע, ההיסטוריה וההגות של יהודים תושבי ארצות האיסלאם, דוברי הערבית מן האלף האחרון, זוכים כעת בתוקף חדש לנוכח התמורות החברתיות והתרבותיות בישראל. במסגרת הקורס נבקש לדון בשאלות: מהם המקורות של התרבות המזרחית של ימינו? מהי ההיסטוריה של היהודים בארצות ערב? מי הם היוצרים הגדולים שייסדו את התרבות של

יהודים בארצות ערב? על מה הם כתבו? עם מי ניהלו דיאלוג? ומה בין התרבות ערבית יהודית לתרבות המזרחית של ימינו? ועוד ועוד.

לאן נעלמה התרבות הערבית יהודית? ד"ר הדס שבת נדיר (2 נק"ז)

בקורס נבקש להציע היסטוריוגרפיה אחרת לספרות העברית דרך הפרספקטיבה המזרחית. בתחילת הקורס נבקש לבחון מחדש את מערכת ההגדרות שבה כונה המזרחי: "ספרדי", "מזרחי", ו"יהודי ערבי" ואף נבחן מה בין ההגדרה "מזרחי" לבין ה"אוסט יודן" וניצול השואה. בנוסף נבקש לעסוק בהתפתחות הספרות ה"מזרחית" מאז תחילת המאה העשרים: נבחן את הזיקות בין הספרות המזרחית לבין ספרות שנחשבת למערבית ונפרוץ את הגבולות ביניהן. בה בעת נעסוק במגמות מאוחרות יותר בכתיבה המזרחית המבקשות לחזור לזהות היהודית-ערבית. נדון גם במערכת היחסים עם הפלסטינים כפי שהיא משתקפת בספרות. בקורס נעסוק ביצירתם של: יצחק שמי, סמיר נקאש, ארז ביטון, סמי שלום שטרית, שמעון אדף, אמירה הס, חביבה פדיה, אלמוג בהר, אבות ישורון, דן פגיס ואמיל חביבי.

שנה ב':

ההיסטוריה של היהודים בארצות האסלאם בתקופה המודרנית - ד"ר מנשה ענזי (2 נק"ז).
הקורס עוסק בתולדות היהודים בארצות האסלאם, בעיקר במזרח התיכון ובצפון-אפריקה, החל מהמאה השבע-עשרה ועד המאה ה-20. הקורס מתמקד בהבנת ההתפתחויות בחיי היהודים על רקע התמורות היסודיות שחלו בחברות המזרח-תיכוניות בעידן המודרני. נדון במקום היהודים על פי החוק המוסלמי, והשינויים שבאו בעקבות חדירת מעצמות המערב והתעוררות הלאומיות. הקורס יקיף את מסגרות התמורה הפוליטיות, החברתיות, הכלכליות, הדתיות והתרבותיות. מתוך המושגים שילמדו בקורס נטיב להבין אף את חיי המזרחים בישראל.

קורסי בחירה:

קורסי הבחירה יוצעו מתוך היצע הפקולטה מהמחלקות: היסטוריה של עם ישראל, ספרות עברית, מדינת ישראל, מחשבת ישראל, מזרח תיכון ומגדר.

המזרח והקולוניאליזם, ד"ר מנשה ענזי (2 נק"ז)

המזרח והלאומיות: יהודים בארצות האסלאם בעת החדשה, ד"ר מנשה ענזי (2 נק"ז).

גיוחה והרשלה מבקרים במקידה ובחלם – עיונים בספרות הנון-סנן העממית, ד"ר אליעזר פאפו (2 נק"ז).

שלמה אבן גבירול: שירה פילוסופיה וייסורים, ד"ר אוריה כפיר (2 נק"ז)

מזרחים כותבים שואה, ד"ר בתיה שמעוני (2 נק"ז)

שירת הבקשות העות'מאנית: זמירות ישראל לר' ישראל נג'ארה, הטקסט, ד"ר אליעזר פאפו (2 נק"ז).

העירקים – היסטוריה זיכרון וזהות, פרופ' אסתר מאיר, (2 נק"ז).

בימת המזרח התיכון : המדינה – שינויים ואתגרים, שנתי, ד"ר אורית ואקנין יקותיאלי, מר עידן בריר, גברת אינה בלייך (4 נק"ז).

יהודים ומוסלמים במזרח התיכון הביניים: היסטוריה תרבותית וחברתית, ד"ר דניאלה טלמון הלר (2 נק"ז).
יהודים נוצרים ומיעוטים בתרבויות האסלאם, ד"ר אורית ועקנין יקותיאלי (2 נק"ז).
צוהר קולנועי לתרבות איראן ודתה, מר בנימין יעקוביאן (2 נק"ז).
נצרות יהדות ואסלאם באתיופיה: ספרות, היסטוריה, ד"ר לאונרדו כהן (4 נק"ז)
ידע וכוח בהקשרים קולוניאליים, פרופ' רות ג'ינאו (2 נק"ז)

כחלק מקורסי הבחירה המוצעים יוצעו גם קורסים יצירתיים:

סדנאות כתיבה יצירתית:

בעיות זהות, המשורר פרופ' שמעון אדף

סוגיית הזהות היא אחת הסוגיות הבוערות ביותר בספרות בת ימינו. העיסוק בה מעלה שאלות פוליטיות, היסטוריות, חברתיות, כלכליות ומטפיזיות. וחוסר הנחת שהסוגיה מעוררת מתבטא גם ברמה הצורנית: באיזה אופן צריך לדבר על זהות? האם בחירה בצורה היא גם בחירה בזהות? ולאילו מסורות פונים בחיפוש אחר הצורות הללו. הסדנה, שתתמקד בכתיבת שירה, אבל לא תעסוק בה באופן בלעדי, תעסוק בשאלות הללו באמצעות קריאה, דיונים ותרגילי כתיבה.

סדנת כתיבה יצירתית: "אני כותב משמע אני כאן": סדנת כתיבה יוצרת בערבית, סעד אבו ראנס.

מטרת הקורס הנה הקניית כלים בסיסיים לכתיבת טקסטים ספרותיים ושירים והעצמת היכולת של הלומד לכתוב טקסטים ספרותיים בהתאם ליכולותיהם וזאת באמצעות חשיפת התלמידים לטקסטים נבחרים מהספרות והשירה בערבית ותרגומים לערבית של יצירות משפות שונות. ותרגילי כתיבה שונים אשר יהוו גירוי לכתיבה חשיפת התלמידים לגוונים שונים מהספרות והשירה הערבית והעולמית יצירת דיונים על ספרות ושירה

סמינר:

"אספר לך מה שקרה באמת": מחקר היסטורי ויצירה תיעודית (4 נק"ז) ד"ר הילה שלם בהרד

הקורס יציע הכרות עם מתודות התיעוד ואיסוף המקורות המשמשים ליצירת מחקר היסטורי ויצירה תיעודית: תיעוד בעל פה, שימוש בארכיונים, תמונות, עריכת ראיונות, חפצים, זיכרונות, יומנים ומחקרים – כל אלו ישמשו כחומרים בהפנמת אופן שזירת נרטיב היסטורי זהיר וקפדני. מטרת הקורס לחשוף בפני הסטודנטים את רצף האפשרויות לאיתור, זיהוי וחשיפה של מקורות מגוונים ושימוש בהם לטובת ציבור רחב באמצעים יצירתיים.

